

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/6 strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje. Vse inserate zunaj Kranjskega sprejemata le Haasenstein & Vogler na Dunaji (Wien, I., Wallfischgasse Nr. 10).

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil. 5.

St. 2.

V Ljubljani, 31. januarija 1889.

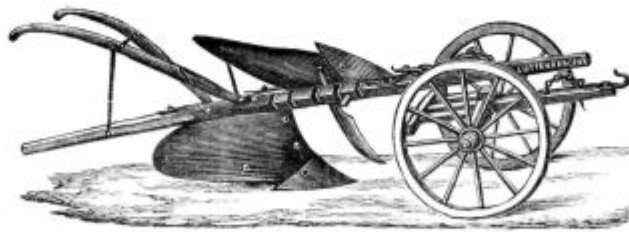
Leto VI.

Obseg: Dvojni plug. — Kmetovalci, odprite oči! — Požlahntjevanje ukoreninjenih trt. — Podkve, katerim se da držalec (grif) premenjati. — Perutinstvo — Vprašanje in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Dvojni plug.

(Ob enem odgovor na 6. vprašanje.)

Po goratih krajih, koder leže njive po rebrih, mora kmetovalec zelo paziti, da orje pravilno. Ako orje na ozke kraje, kar je po kranjskih hribih navadno, onda vrže eno brazdo na zgornjo, drugo pa na spodnjo plat. To oranje ima marsikatero hibo. Na ozke kraje orati, koder ni zemlja plitva, kakeršni je treba prst skupaj zbrskavati, je vedno nespametno in škodljivo, in to tudi v ravnini. Če tako orješ, ne daje dobra tretjina njive nič pridelka. Za odpeljavanje vode se pa morajo, itako narediti posebne brazde. Razen tega pa ima oranje na ozke kraje po hribovitih tleh tudi to napako, ki je najhujša, da pomika tista brazda, ki odmeta prst na spodnjo plat, vedno prst nizdoli. To je pa zelo slabo, potem pa rine še deževnica i. t. d. prst vedno navzdol. Te neprilike zaprečiš, ako tako orješ, da mečeš vse brazde na eno, t. j. na zgornjo plat. Tako sicer lahko orješ z navadnim plugom, ako vedno voziš prazen plug nazaj, a delo bilo bi zelo zamudno. Bolje se to opravlja z dvojnimi plugom, kakeršnega ti kaže podoba 3. Ta plug ima dva lemeža, katera zapored rabita in ki mečeta oba prst vedno na eno plat. Take pluge prodaja Fran Luttenberger v Weizu na Štajarskem po 13 do 15 gld., in sicer se ravna cena po teži.

Podoba 3.

Kmetovalci, odprite oči!

Kmalu bo izginil sneg, in kmetovalec bode pričel iz novega svoje trudapolno delo na polji. Kakor bo sejal, tako bode tudi žel. Ako je torej dobra žetev zavisna ne le od Boga, ampak tudi od kmetovalca samega, važno in imenitno je, da uže setev tako opravi, da se sme nadejati dobre žetve. Ob mnogih prilikah smo poudarjali, da je kmetovalec izgubljen, ako se zanaša na tujo pomoč, a si sam ne pomaga. Kako naj si pa pomaga? Oj koliko je takih prilik! Kdor ne pozna nobene take prilike, prebere naj ta članek in spoznal bode vsaj eno.

Odkar se je žito toliko učenilo, da ga ni vredno našemu kmetovalcu pridelovati za prodaj, od tedaj ostala je živinska reja edini pripomoček, ki mu obeta vsaj nekaj dobička. Kdor pa redi živino, imeti mora krme. Najvažnejša krma po slovenskih deželah je poleg travniškega sena vsekakor detelja. A tudi pridelovanje važne te rastline peša pri nas, in sicer po krivdi kmetovalca samega. Predenica se širi po slovenskih pokrajinah tako zelo, da so morali po nekaterih krajih uže opustiti deteljno setev, po drugod jim pa krati predenica tako pridelek, da ne dobivajo niti polovice tega, kar bi morali.

Pred leti so v Ljubljani s tem semenom tržili na debelo mnogi trgovci, danes trgujejo še trije. Kolika izguba da je to deželi, zlasti kmetovalcem, to si lahko vsak misli. Da se je kupčija z deteljnimi semenom tako

močno unesla, prihaja od tod, ker je kranjsko deteljno seme izgubilo zbok primešanega predeničnega semena svoje dobro ime. Kranjsko deteljno seme, ki je bilo na izvrstnem glasu ne le v Avstriji, ampak tudi na Nemškem, umakniti se je moralo semenu drugih dežel, katere znajo pridelovati čisto seme. Predenica uničuje torej pridelovanje detelje za krmo in kupčijo z deteljnim semenom. To zaprečiti in zopet popraviti je dolžnost našim kmetovalcem. Akako? Edini pomoček, da zatremo predenico, je setev čistega semena.

Kdor se nadeje pomoči od deželne postave, ki ukazuje zatiranje predenice; kdor misli, da bodo kmetovalci zatrli predenico na njivi: ta se vara. Ako bodo pa vsi kmetovalci dosledno sejali tako seme, v katerem ni pravi nič predeničnega semena, odkrižali se bomo prav kmalu nadležnega in na vso moč škodljivega plevela. Dokler pa pojde po starem naprej, toliko časa ne bode predenica

ne le prenehala, temveč še množila in širila se bode. Preiskava, katero je zvršila c. kr. pregledovalna postaja na Dunaji, pokazala je, da ima 1 kilogram primerno še precej čistega kranjskega deteljnega semena 1050 predeničnih zrn v sebi, slabša pa pa več in sicer do 2000 zrn. Nedavno je prodal neki kmetovalec v Ljubljani 20 $\frac{1}{2}$ deteljnega semena. Trгоvec, ki je to seme kupil, izbral je iz njega 2 $\frac{1}{2}$, reci dva kilograma predeničnega semena. Tako seme pa naši kmetovalci tudi sejejo, torej ni čuda, ako pridelujejo namestu detelje predenico. Kadar pa kupijo semena v mestu, kupijo pa ravno takega. S svojimi očmi sem videl, ko je kupil ljubljanski trgovec dve vreči

deteljnega semena, katero je pregledala uže imenovana postaja ter spoznala, da ima vsak kilogram nad 1000 zrn predeničnega semena. Tako seme prodajajo naši trgovci na drobno, kmetovalci ga pa kupujejo, ker mislijo, da so Bog ve kaj prihranili, ker so kupili kilogram za 5 kr. ceneje. Da še huje je! K nekemu trgovcu v Ljubljani, ki kupčuje z deteljnimi semenom na debelo, hodijo gospodarji kupovat plev od deteljnega semena. Te pleve rabijo za seme. Potem pa na njivi ni drugzega nego čez in čez predenica. In zdaj pa nastane krik: Država pomagaj, dežela pomagaj, kmetijska družba pomagaj! Sam si pomagaj! Kupi si poštenega semena, če moraš tudi po 10 kr. draže plačati kilogram, in imel bodeš njivo brez predenice, in ker je tako seme tudi bolj kalivo in rastno, potreboval ga bodeš tudi manj. Dobro in zanesljivo seme je pa le tisto, ki je pregledano in za dobro spoznano od c. kr. pregledovalne postaje na Dunaji. Kje pa je dobiti takega semena? Na Kranjskem ga ne prodaja nihče na drobno, in drugje na Slovenskem pa tudi ne vem. Ker je kranjska c. kr. kmetijska družba dolžna v takih slučajih pomagati in posredovati, zato je ukrenila naročiti na Dunaji pregledanega semena in ga oddajati kmetovalcem kolikor mogoče ceno.

Pravega francoskega semena lucerne ali nemške detelje kilogram bode ude c. kr. kmetijske družbe stal 93 kr., neude 98 kr. z vrečo vred.

Najboljšega semena rdeče ali štajarske detelje kilogram bode ude c. kr. kmetijske družbe stal 63 kr., neude 68 kr. z vrečo vred.

Družba bode pošiljala seme po povzetji ali pa ga oddajala proti gotovemu plačilu v pisarni svoji.

Ker bode družba naročila le toliko semena, kolikor ga bodo gospodarji naročili pri njej, naj oglasi vsak, ki tega semena želi, uže sedaj, koliko ga potrebuje in naj pošlje ob enem polovico zneska za aro. Naslov slove: C. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani.

Požlahtnjevanje ukoreninjenih trt.

Odkar smo prisiljeni od trtne uši okužena vinorodna tla zasajati z ameriškimi trtami, katere požlahtnjujemo z domačimi, pridobili smo si uže mnogo izkušenj. Sloveči vinar baron Babo probčuje take svoje izkušnje l. 1888. v posebnem članku, katerega tu prijavljamo.

Ako hočeš enoletne ukoreninjene trte (reznice ali kóliče) požlahtniti, bodeš imel prav dober uspeh, ako se bodeš ravnal po teh le navodilih:

1. Ukoreninjene trte izkoplji iz zemlje, predno se omužijo.

2. Požlahtni jih s svežimi cepiči ali pa s takimi, ki so bili v kleti prav dobro shranjeni po zimi. Najbolje je požlahtnjevati z nakladom po angleškem načinu. (To cepljenje je natančno podpisano v R. Dolenčevi knjigi: „Navod, kako zasajati vinograde z ameriškimi trtami.“)

3. Požlahtnjenim trtam prikrajšaj koreninice in postavi jih v butarice zvezane po 100 in 100 na vlažen pesek v klet.

4. Cepljence vsadi potem v trtnico šele, kadar so trte po vinogradih uže pognale.

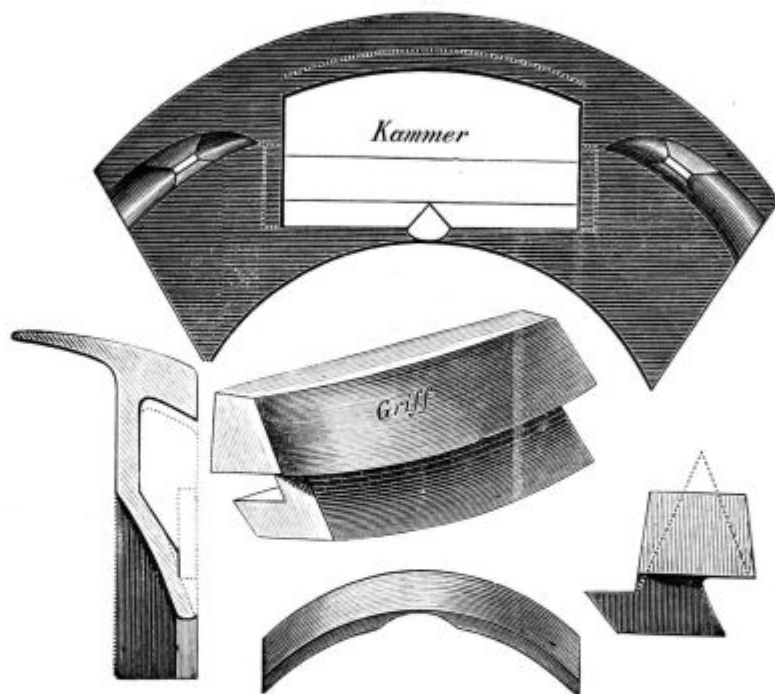
5. Sadi v trtnici toliko globoko, da le najviši popek cepičev gleda iz zemlje.

6. Po leti poreži vse korenine, ki so morda pognale iz cepiča.

Ako paziš na vse to, imel bodeš prav dober uspeh. Vse te reči so malenkostne in razumejo se samo ob sebi, a vender, če pozabiš ene, uže bati je neuspeha.

Podkve, katerim se da držalce (grif) premenjati.

V pod. 3. risani deli podkve so iz tovarne Preiss & Eisenstein v Währingu pri Dunaji (Haupt-

Podoba 4.

strasse 2). Vsa podkev je izdelana od kovaškega in litnega železa, katero se da variti. Delo je tako natančno, da ga ročno ne more prekositi. Podkve so po vnanjosti popolnoma podobne sedanjim držalastim (grifanim), skozi in skozi enake in imajo spredaj votlino, v katero se vdene držalce (grif). Držalce (grif) je pritrjeno v votlino s preprostimi železom. Podkovoilo s temi podkvami traja dalj časa, ker jih ni potreba kmalu sneti, ker lahko obrabljeno držalce (grif) nadomestiš z novim ali pa topo z ostrim. To pa lahko zvrši vsak hlapec. Treba samo kladiva, ki je za netanje in pa jeklenega dleta, ki je 25 % dolgo in na konci nekoliko zakrivljeno. S tem dletom se odpre zapiralno železo, ki drži držalce (grif). Kadar je to železo izvzeto, snameš držalce (grif) lahko kar z roko. Držalce (grif) pritrđiš pa v podkev tako le: Kadar je držalce (grif) uže vdejan v votlino, vdeni zapiralno železo z oblokano ploskvijo proti vrhu v luknjo za držalcem (grifom) in tolci toliko časa na nje, da postane oblokana ploskev ravna.

Kadar pribijaš te vrste podkve na kopita, pazi, da ne pohabiš votline v podkvi, drugače dođejano držalce (grif) ne gre več vanjo. Prav iz tega vzroka so pa izdelovatelji teh podkev naredili jih toliko vrst, da je dobiti vsakemu kopitu primerno podkev katero lahko mrzlo pribiješ na kopito. Cena tem podkvam je, glede na velikost in obliko od 50 kr. do 1 gld 40 kr., posameznim držalcem (grifom) po 5 do 17 kr.

Perutnistvo.

Spisnje Josip Lenarčič.

I.

Kdo bode pa še dan današnji resno pisal o kokoših? Vrabcu po strehah uže čivkajo, da je brez potrebe vsaka beseda o tem predmetu, ker iz te moke ne bode nikdar kruha. „Kokošja reja je pasitna. Vsako jajce stane te nad 5 kr., ako hočeš količkaj računati krmljenje in oskrbovanje — prodaj je pa ako se ti dobro ponese, k večemu za 3 kr., torej efektivne izgube 2 kr. pri vsakem jajci“. Ta odgovor dobiš takoj, ko si le izprožil misel o kokoših, predno ti je bilo mogoče ziniti besedico o koristi kokoši. Vender mislim, da ne bi bilo brez koristi pisati o kokoših ter te mične živalce opazovati od njih boljše strani.

Uže v starodovnih časih so se ljudje bavili s kokošmi. Bruno Düriĝen v svoji omenja „Geflügelzucht“, da so stari Indijani imeli tako imenovane „vaške kokoši“ (grāma kukkuta), kar je razvidno iz 5. knjige staroindijskega zakona Manu-jevęga iz 13. stoletja pred Kr. r., kateri zakon prepoveduje uživati meso teh kokoši. Za Krista so kokoši bile prav domače živali pri Hebrejcih, ker so o prav mnogovrstnih prilikah omenjene; spominam le pogovora Kristovega s sv. Petrom, kateremu je prorokoval, da ga bode prej 3krat zatajil, predno bode petelin 2krat zapel.

Ko bi se hotel spuščati v zgodovino kokoši, ne manjkalo bi mi mnogovrstnega gradiva — bojim se le, da bi s tem drage čitatelje po nepotrebnem mučil. Omenil sem to le, da dokažem, da so bile kokoši ljudem uže od nekđaj jako priljubljene, kar gotovo kaže, da imajo sigurno lastnosti, katere opravičujejo njihovo rejo.

Kakor pavsod, tako je tudi tukaj. Kokoši imajo svoje zagovornike, pa tudi svoje nasprotnike, kateri trdijo, da so kokoši le „potrebno zlo“ pri hiši. Ali to bi se pa moglo, rekel bi, skoro o vsaki stroki kmetijstva trditi, kajti številke, katere rabijo v dokaz takih trditev, elastične so pri kmetijstvu tako, da je lahko z njimi dokazati kar koli, ker ravno pri kmetijstvu nimamo popol-

noma zanesljivih podatkov za računovodstvo. — Drugače je pri trgovci. Ta lahko natanko preračuni, koliko mu ena ali druga stroka trgovine njegove nese, ker mu je opraviti s popolnoma določenimi številkami, pa le z enim nedostatkom, ako mu eden ali drug njegovih kupcev ne plača dolga. Pri kmetijskih strokah pa tiči nedoločnost v bistvu samem. Kdor ljubi govedorejo, bode lahko s številkami dokazal, koliko mu nese dobička. Treba je le, da ceni krmo, steljo, postrežbo in amortizacijo hlevov primerno nizko, a mleko, meso in zlasti pa gnoj primerno visoko — in s številkami je dokazan dobiček, ker so vse cene teh predmetov prepuščene določitvi onega, kateri vodi knjige in jih v resnici več ali manj po simpatiji za dotično stroko določuje.

Tako boš lahko navel za vsako stroko kmetijstva posebe, kako se izvršno ponaša. Če te pa konec leta vprašam, koliko si pa od vseh teh dobičkov spravil na stran za slabe čase —, odmajal bodeš z glavo in mi pritrđil, da si davke le z veliko težavo v pravem času mogel plačati ter sebe in svojo družino med letom preživiti, da pa te zopet tarejo skrbi, kako bode v novem letu. O slabih časih pa naj Bog pomaga!

Tudi kokošja reja ti ne bode donala v občę Bog ve kakih dobičkov — ali ob sedanjih dražih časih treba skrbeti za vsak krajcar, in če morem pri kokoših kaj spraviti na stran, dobro bo, če tudi ne bode mnogo. Da pa uživa tist, kateri se nad kokošmi jezi najbolj, najmanj od njih dobička, je naravno, ker sigurno skrbi on za nje najslabše. Pri njem imajo kokoši le enkrat na leto dobro življenje, to je ob času, kadar so kozolci polni žita, ves drugi čas pa stradajo in, ker nimajo nikake postrežbe, raznašajo svoja jajca po vsem pohištvu, koder so razpostavljena vsem krščenim in nekrščenim tatovom; in le redka prikazen je, ako pridejo gospodarstvu v prid. Tudi mlada izvaljena piščeta, katera je koklja iz kakega skrivnega kotička pripeljala, razpostavljene so vsem vremenskim in drugim nezgodam, in lepo prvotno njih število krči se vedno bolj. Skrbna koklja jih varuje, kolikor le more, pa zaman; v 14 dneh jih navadno nima več nego eno ali največ dve, ali pa se puliti po dve koklji za enega revnega piščanca, kateri je od velikega števila še ostal, in še ta je v vedni smrtni nevarnosti pri vojskah skrbnih kokelj. Jajca in hrana so izgubljena, kokoš pa je za eno leto starejša — to je dobiček.

Marsikateri gospodar, kateri sicer ni načeloma proti kokošim, jezi se nad njimi, da vedno brskajo pavsod, zlasti pa po gnojišči. Komaj je bilo gnojišče urejeno — z nekakim ponosom gleda gospodar svoje „zlato“, — kar se pripodi druhal kokoši, katere se spravijo na gnoj in hitijo brskati po njem, v malo urah je vse nasmeteno. Večkrat se spominam iz svojih otročjih let, kako so se moj rajnik oče jezili kokošim, kadar so jih videli na gnojišči, ter trdili, da jim vsak dan čevelj gnoja pojedjo. Jaz pa jih z veseljem opazujem, kako pridno brskajo in iščejo raznih črvičev in tako si popolnujejo same animalne snovi pri krmljenji.

Ali kokoši so imele in imajo vedno zagovornikov, pri nas zlasti nežni spol. In do njega se obračam seobno s temi vrsticami v svesti si, da mi rade pritrde gospodinje; saj so se vsegdar veselo nasmehnale, kadar so stopile v hišo in pogledale v pletenico, polno lepih, debelih jajec, posebno pa, kadar se jim je kazal tak razgled o zimskem času, ko je bilo jajec dobiti le za drag denar.

Pri družih narodih se pečajo sicer tudi moški s to stroko, ali mislim, da jim tudi gospodinje uspešno pomagajo. Tu mi je omeniti, da je kokošja reja dvojna, „sportna“ in „gospodarska reja“ (wirtschaftliche Geflügelzucht).

Prvo rejo ravnaajo posebno Angleži, kateri so pri vsakem „sportu“ merodajni, drugo pa Francozi, kateri se v obče ne spuščajo v „sport“. Drugi narodi se nagibajo na eno ali na drugo stran. O Slovencih ne morem izrekati sodbe, ker se mi ni še ponudila prilika, da bi mogel presojati njih kokošje ravnanje, če prav sem prepričan, da bi tudi tukaj lahko mnogo dosegli, ko bi z zbranimi močmi delali ter se bolje seznanili s to rečjo.

Omenil sem, da je Angležem „sport“ pri kokošji reji glavna reč. V pojasnilo bodi, da Angleži ne redijo kokoši le zato, da jim neso jajca ali da si pripravljajo dobro pečenko za nedelje in praznike. Pri njih je navadno: 1.) reja čistih plemen, 2.) vzgoja kokoši posebnih oblik, 3.) vzgoja kokoši posebnih barv in 4.) ustvarjanje novih kokošjih plemen.

Kakor so v drugih strokah živinoreje Angleži prvi narod, tako so tudi v kokošji reji. Oni z nekako posebno vztrajnostjo težijo po zastavljenem si smotru tolikanj časa, da ga dosežejo. Sklicujem se tu na izvrstne angleške konje za dirke, Shorthorn-goved za pitanje, Suffolk-Lincolnshire in Yorkshire-prasiče, kateri po svoji velikosti in izvrstnem mesu presežajo vse kontinentalne pasme. Tu ne štedijo nikakor, če si hočejo omisliti žival, katera se bliža njih idealu ali ga dosega. Po 4—500 gld. za enega petelina pritlikavske pasme Bantam so plačevali in še plačujejo. Da ta vsota ni izmišljena, preveri se lahko vsak, kdor pregleda kataloge raznih kokošjih razstav in cene po njih. Tako je v katalogu leta 1888. dunajske kokošje razstave naznačena cena za petelina in kokoš novejšje pasme Phoenix s 500 gld. Najvišje meni znane cene so pa dosegle kokoši japonskih pritlikavcev „svilnolasi Chabo“ in kodri iste pasme, katerim je bila pri razstavi v kristalni palači v Londonu leta 1881. za 1 petelina in 2 kokoši navedena cena z 200 l. st. to je okoli 2000 gld.

Ali kakor so v drugih rečeh Angleži praktični, tako so tudi v tej, kerso sprevideli, da jim „sport“ nese. — Kdor se odloči take cene plačati, mora uže imeti rejo na glasu ter biti prepričan, da bode mogel svoje kokoši, oziroma jajca po primerno visoki ceni oddajati kokošerejcem, kateri svoje lepe kokoši nakupavajo od Angležev.

Čuditi se moramo pa vztrajnosti Angležev. V svojih „Bantam-klubih“ določili so n. pr., naj se doseže pri Bantam-pasmii natanko predpisana barva poedinega peresca; pa ne samo niansa, ampak tudi podoba obrisa na perji bila je predpisana, in klubi so to nalogo častno rešili.

Poleg te „reje na perje“ (Zucht auf Feder), kakeršen je tehnični izraz, nahajamo pa tudi „rejo na obliko“ (Zucht auf Form). Kot predstavljateljico te obliki imamo pasmo Dorking, pri kateri je oblika in izvrstno meso merodajno, barva peresna pa ne toliko. Ono četerevoglato podobo, katero vidimo pri prej omenjenih Shorthorn in raznih prasičjih pasmah, zapazimo na prvi pogled tudi pri Dorking. Tu so vsi „nepotrebni“ deli, kakor glava, vrat in noge prav majhni, truplo pa veliko, zlasti pa oprsje, okoli katerega se nahaja obilo izvrstnega mesa. Da se te kokoši res dobro ponašajo, razvidno je od tod, da so dobro pitani petelini 6—7 $\frac{1}{2}$ težki.

V dokaz, da se trudijo z uspehom nove pasme ustvarjati, navajam slavnoznano pasmo Brahma, katero so vzredili s srečnim mešanjem Cochinov in Malaycev pred kakimi 40 leti. V tej reči tekmujejo Angleži s sorodnimi severnimi Američani, kateri so v novejšem času vzgojili novo pasmo Plymouth-Rocks, ki smo jo v Evropo dobili okoli leta 1879. in katera se je radi izvrstnih svojih lastnosti jako hitro razširila.

Z navedenim „sportom“ pa se okorišča tudi drugi

namen kokošjereje. katerega sem zaznamoval prej z izrazom gospodarska reja. Razume se ob sebi, da bodo kokoši, za katerih vzgojevanje se porablja tolikanj truda in pozornosti, poleg svojih „sportnih“ lastnosti imele tudi marsikaj dobrega za kmetijsko gospodarstvo; na vsak način pa boljše lastnosti, nego li one kokoši, katere so vzrasle prosto, brez vsakega vpliva človeškega uma. Saj smo videli, da se včasih „sport“ peča tudi s prav praktičnimi vprašanji kakor n. pr. pri Dorking.

Prej sem uže omenil, da so Francozje oni narod, kateri se je poprijel druge smeri namreč „gospodarske reje“. Velikanski konsum glavnih francoskih mest, zlasti Pariza s svojim finim okusom, vzbudil je v njihovi okolici tudi izvrstno rejo kokošij, katere se po svojem finem mesu in z jako lepimi, debelimi jajci odlikujejo. Navedem naj za vzgled pasme Houdan, la flèche, crève coeur itd. Okoličani so uvideli, da ne morejo vseh dobrih lastnosti v eni kokošji pasmi združevati. Kakor ne moremo zahtevati, da bi bile krave ob enem izvrstne za mleko, za vožnjo in za pitanje, konji, da bi ob enem izvrstno tekali, pa tudi najtežja bremena vozili, tako tudi od kokoši ne smemo zahtevati, da bi ob enem izvrstno nesle, dobro valile in bile izvrstne za pitanje, morebiti si tudi še ves svoj živež same iskale. Zlasti prvi dve lastnosti nesenje in valjenje se ne strinjata. Francozi so si pomagali na ta način, da vzgojujejo kokoši, katere izvrstno nesejo, pa skoro nikdar ne valijo. Valjenje preskrbejajo na umetelen način ali pa s purami, katere so prave žive valilnice. Umetelno valjenje je jako udomačeno. Znan mi je podjetnik, ki izvali v svojem za vodu po 40—50.000 jajec na leto — oziroma eno spomlad. Izvaljena piščeta prodaja kmetom v bližini, kateri je spitano in prodade v mesto. Pa ne samo po bližnji okolici prodajajo izvaljena piščeta — ampak razpošiljajo jih po vsem kontinentu, ker jim kupev za izvrstno njihovo pleme ne manjka. Čuditi se je, kako male živalce dobro prenesejo tako dolgo vožnjo. Jaz sem jih bil naročil 1 teden starih pri taki firmi iz okolice pariške, in po 3 dnevni vožaji so popolnoma zdrave dospele.

Pitanje izvaljenih zlasti pa uže odraslih kokoši v okolici pariški, pa je zares praktično urejeno. Videl sem v parku Bois de Bologne pri Parizu zavod, v katerim se pečajo s pitanjem prav zelo. Na premičnih odrih v 6 etažah bile so napravljene celice, in v vsaki je sedela kokoš, privezana za nogo z verižico, ter mirno zrla pred se, premišljuječ minljivost tega sveta. Ko pa je bilo čas krme, oživilo se je hipoma vse. Na gori in doli premikajočem se stolu bilo je videti človeka, kateri je imel poleg sebe pripravo, „gaveuse“ imenovano, s katero vred se je z etaže do etaže premikal ter zaporedoma si zavrtel pred se eno kokoš, oziroma raco, katera mu je uže z iztegnjenim vratom zijala nasproti. Pomolel ji je cev gaveuse v kljun, malo pritisnil z nogo na nek valjar, ki je tiščal vlažno krmo v cev in iz cevi v kljun. Na aparatu napravljeni kazalec pa mu je kazal množino porcije. Hipoma je imela kokoš svojo porcijo v guši (krofu).

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 6. Naši kraji so hriboviti, njive imamo po rebrih, in radi bi vedeli, kako bi jih pravilno orali. Pri nas je uže poskusil nekdo orati s plugom, ki ima dve deski. Tak plug pa ne ugaja, ker se prst ravno tako po eni strani usipa nizdoli. (J. M. na Jančjem.)

Odgovor: Njive v breg je orati na ploh ali k večemu

na prav široke kraje, in sicer z dvojnimi plugom, kateri je popisani v tem listu na drugem mestu. Ta plug obrača prst vedno na zgornjo plat. Po razorani njivi je seveda potem narediti brazde, po katerih se voda brez škode odteka. Plugi z dvema deskama so za osipanje krompirja, turščice i. t. d., to je take okopavine, ki je v vrste sejana ali sajena.

Vprašanje 7. Naša občina hoče prositi podpore za vodnjak. Pri glavarstvu so nam rekli, da mora narediti načrt okrajni zemljemerec. Ali je res tako? (A. Zl. v B.)

Odgovor: Ni res, načrt lahko naredi vsakdor, da je le pravilen, t. j. tak, da se da z njega natanko posneti, kakšen bo vodnjak ali kal, in koliko in kakšnega bode dela in koliko bode stal. Okrajnemu zemljemeru je samo narejeni vodnjak pregledati, in to šele ob kakem drugem uradnem potovanju. O vsej tej reči se je ravnokar sedaj kmetijska družba pritožila, kajti neka občina je dobila 90 gld. podpore, okrajni zemljemerec je pa naračunal svojih stroškov nad 33 gld. Pozivljemo naše gospodarje, da se v vsaki taki reči obrnejo do kmetijske družbe, pri njej dobijo najboljši svet in sicer zastoj.

Vprašanje 8. Po koliko soli se sme dajati težkim konjem na teden ali na mesec? Ali žebeči kobili res na rogu škoduje, ako se ji zelo soli? (J. W. v Il.)

Odgovor: Konji potrebujejo le tedaj soli, kadar dobivajo krmo, v kateri uže od narave ni nič soli. Konj, ki dobiva ovsu, ne potrebuje soli. Ako pa konj dobiva samo sena, tedaj mu pa tekne sol, potrebna je pa, ako dobiva konj korenja in drugih enakih reči. Zadostuje, ako dobiva konj na teden enkrat ali dvakrat po 5 do 7 dek soli. Ako pa konj vsak dan dobi soli, tedaj pa zadostuje po 15 do 30 % na dan. Da bi sol škodovala žebečim kobilam na rogu, vsaj nam ni znano.

Vprašanje 9. Imam klet, v kateri mi vsako četrto leto gotovo strohni kad za kisavo. Ali bi ne bilo dobro narediti kadi iz mavca in opeke ali pa iz samega kamenja, in sicer tako, da bi je bilo polovico v zemlji? Ali bi bila kisava dobra, in kje bi dobil takih delavcev? (J. N. v Notr. Gor.)

Odgovor: Najprej odgovorjamo, da je prav dobro narediti zidano posodo za kisavo, vsaj veliki posestniki, ki si napravljajo kisave za živino po več tisoč centov na leto, imajo le zidane jame. Pri vas je pa to uže celo lahko, ker si skoraj gotovo napravljate zelja in repe le za domačo jed. Iz kamenja izsekana posoda bila bi izvrstna, a pomislite, koliko bi stala. Naredite jo iz opeke in cementa, ne pa iz mavca. Napravi jo pa lahko vsak zidar, ki zna delati s cementom. Sicer pa si lahko kadi tudi drugače priredite, da ne trohne. Kupite si močnih macesnovih kadi, napolnite jih do vrha z apneno vodo, katera naj bo morda mesec dni v njih. Od zunaj pa jih tudi večkrat namažite z apneno vodo. Potem jih dobro izpirajte od znotraj, in sicer toliko časa, da teče čista voda iz njih. Tako prirejene kadi pobelijo zunaj in tudi pod dnom z beležem, s kakeršenim belijo zidovje. V take kadi denite kisavo. Vsako leto enkrat, kadar je kad prazna, posušite jo do dobra, namočite jo potem zopet dobro z apnom, pobelijo jo od zunaj, in kad bo dolgo, dolgo časa trpela.

Vprašanje 10. Sedaj imam mlin na veter, a kupiti si mislim parni stroj, ki bi gonil ta mlin. Strojevodje ne maram, ker bodem sam opravljal to delo, ker stroj sam kupim in bodem sam porok za vsako nesrečo. Ali morem dobiti tako pravico in kje moram napraviti preskušnjo za kurjača? (M. J. v Rep. pri Trstu.)

Odgovor: Seveda ste lahko sami strojevodja, ako ste izprašan kurjač. Preskušnjo za kurjača pa lahko naredite v Trstu, kje, to vam uže na magistratu povedo.

Vprašanje 11. Kje je dobiti kóličev od ameriških trt, ki rode dobro grozde brez požahntjevanja? (G. M. v K.)

Odgovor: Takih trt raznih vrst dobite pri Löwy-ji v Villanovi pri Fari na Goriškem, tisoč po 6 do 8 gold.

Vprašanje 12. Kedaj je najugodnejše sejati jabolčne in hrušve peške; kakšna zemlja jim najbolj ugaja, in kako je obdelevati mlade rastlinice. (Fr. P. v Č. v. nad Polhovim Gradcem.)

Odgovor: Sadno seme je najbolje jeseni sejati, po rahlih zemljah pa tudi spomladi. Za spomladansko setev treba da seme poprej kali v kaki posodi, ki je napolnjena s peskom in postavljena v gorko klet. Sadnemu semenu prija le rodovitna zemlja, ki je kolikor mogoče brez pleva. Rastlinice je varovati suše, hude vročine in pepela. Podrobnosti o vzgoji divjakov iz semena smo objavili v lanskem letniku „Vrtnarja“, in sicer v 1. številki. Priporočamo vam kupiti knjigo „Vrtnarstvo“, katero je spisal naš urednik in ki jo doboste v pisarni c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Gospodarske novice.

* **Konjarski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske** je 27. t. m. imel sejo. Iz zapisnika posnemamo to-le: Odbor vzame na znanje zapisnik zadnjega občnega zbora in zadnje odborove seje. — Predsedništvo naznanja, da je žrebec „Deutscher Michel“ premeščen s Primorskega na Kranjsko ter da pride na Ig. — Ker kmetijsko ministerstvo namerava premovali tekališča za žrebeta, zato ukrene odbor primerne naredbe, da se reč razglasi. — Da bi se v Dragomlji nastanil cesarski žrebec v zasebni oskrbi, ni sedaj mogoče, a mislilo se bo drugo leto gotovo na to. — Na prošnjo občin velikolaških, naj se naredi žrebčarska postaja v Velikih Laščah, ne more se odbor letos več ozirati, a zgodilo se bo do drugo leto. — Licencevalna komisija poroča o svojem delovanju. — Odbor ukrene na predlog predsednikov, da bode prosil, naj se pomnože na Kranjskem žrebci, katere bi dali Cerknici, Laščam, Kočevju, Ribnici in Vrhniki. Kupijo naj se trije bolj težki, na pol krvni konji in 1 lipičanec, le ta naj se morebiti kupi od Malinška v Taenu. — Odbor ukrene ministerstvo prositi podpore za prireditev konjske dirke, katero misli napraviti za plemenske kobile v Šent Jarneji. — Odbor ukrene dalje tudi prositi podpore za popotna predavanja o konjarstvu.

* **Licencevalna komisija za 1. 1889.** je podelila licencijo za spuščanje zasebnih žrebcev tem le gospodarjem; Fr. Rozmanu v Otoku, Lovrencu Volku v Črniščah (za 2 žrebca), Antonu Povšetju v Štepanji vasi in Ivanu Malinšku v Taenu.

* **Kdor si misli naročiti semena ruskega lanu,** naroči ga precej v pisarni kmetijske družbe v Ljubljani, drugače ga pozneje ne dobi, ker družba naroči le toliko semena, kolikor je oglašenegega. To seme je letos zelo cenejše.

* **Ščavniško sadjarsko društvo** je ime novemu sadjarskemu društvu, katero so osnovali v ščavniški dolini. Deželno namestništvo v Gradi je pravila uže potrdilo, in 27. januarja t. l. bil je prvi občni zbor, na katerem so izvolili odbor. Društvo bo imelo svojo drevesnico, in sicer na Kreftovem posestvu v Očeslavcih. Kreft je dal dotični prostor zastoj.

* **Trtnico za ameriške trte pri Celji** mislijo napraviti še to leto. Okrajni zastop celjski je v ta namen dobil od kmetijskega ministerstva potrebne podpore.

* **Shod avstrijskih gozdarjev** bode 28. februarja t. l. na Dunaji.

* **Glavni odbor koroške c. kr. kmetijske družbe** je 13. decembra pr. l. imel sejo. Iz zapisnika posnemamo to le: Predsednik čestita odborniku patru Bedi Schrollu na odlikovanju s Fran Josipovim redom. — Vzame se na znanje, da je kmetijsko ministerstvo obljubilo 500 gld. podpore za cepljenje proti perečemu ognju prasičev. — Glavni odbor ukrene poslati prošnjo do kupčijskega ministerstva, naj se omeji kupčija z žitom na obroke. — Rešijo se razne druge vloge.

* **Deteljno seme**, popolnoma čisto predeničnega semena, prodajala bode družba tudi letos, in sicer udom za denar, kolikor seme stoji družbo, neudom pa po nekoliko draže. Podrobnosti je brati v članku „Kmetovalci, odprite oči“ in v dotičnem inseratu v današnjem listu. Ker je družba kupila seme uže poprej, dobila ga je primerno ceno. Deteljno seme je namreč letos zelo poskočilo v ceni in gre še vedno kvišku. Prvi dunajski in drugi trgovci s semenom imajo te le cene deteljnemu semenu.

Prava francoska lucerna Štajarska detelja
1 kgr. 1 kgr.

Eifler & Comp. na Dunaji	1 glđ. 10 kr.	—	glđ. 70 kr.
P. Hüttig na Dunaji	1 " 20 "	—	" 80 "
A. C. Rosenthal v Albernu	1 " 30 "	—	" 90 "
Wieschnitzky & Clauser na Dunaji	1 " 20 "	—	" 84 "
H. Weyringers Nachfolger	1 " — "	—	" 70 "
A. Frommer v Budapešti	1 " 10 "	—	" 90 "

Ker družba prodaja to seme, ki je pregledano od c. kr. poskusne postaje na Dunaji, če je čisto ali ne, in sicer seme prave francoske lucerne kgr. po 93 kr. udom in 98 kr. neudom, seme štajarske detelje kgr. po 63 kr. udom in 68 kr. neudom, lahko vsak sprevidi, da je seme cenejše nego povsod drugod, izimši kraje, koder prodajajo nečisto seme. Dobra semena ne more nihče dati ceneje nego kmetijska družba.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 13. januarja 1889.

Seji je predsedoval družbeni podpredsednik Jos. Fr. Seunig, navzoči so pa bili odborniki gg. Detela, baron Lazarini, Lenarčič, Murnik, Povše, Robič, Šiška, Witschl, dr. M. pl. Wurzbach in tajnik Gustav Pire.

O predlogih profesorja Franketa v Kranji glede reje rakov na Kranjskem ukrene glavni odbor začeti degovor s c. kr. deželno vlado in z deželnim odborom.

Na predlog vodstva družbene podkavske šole ukrene glavni odbor predlagati tri vbožne učence te šole, da jim deželni odbor podeli deželne ustanove.

Prošnje vasi Hrib na kočevskem, da se ji dovolijo semnji, katero prošnjo je poslala c. kr. deželna vlada glavnemu odboru v poročilo, ukrene odbor ne priporočati, ker so v občini Koprivnik, kamor vas Hrib pripada, itako uže semnji.

Zaradi državne podpore za vodnjak v Malih Vodenicah ukrene glavni odbor narediti vlogo do c. kr. deželne vlade.

Vipavski podružnici ukrene odbor priskrbeti obsirno nemško knjigo o ameriških trtah.

Na prošnjo ribniške podružnice ukrene glavni odbor preskrbeti vse potrebno, da se omogoči izdelovanje slamnatih ognjenopornih streh.

Na prošnjo iste podružnice ukrene glavni odbor z deželno podporo kupiti plemenskin prasičev angleške pasme ter jih dati svojim udom po oni ceni, kolikor stoje domači prasiči.

Tajnik poroča o denarnem uspehu kmetijske družbe kranjske v l. 1888. in predlaga, da se denejo dohodki od pristopnine (500 glđ.) v l. 1888. k družbeni glavnici, kar se vzprejme.

Poročilo vodstva družbene povkavske šole vzame glavni odbor na znanje.

Prošnje za brezplačno oddajo sadnega drevja se ne uslišijo, ker bode družba šele drugo leto mogla dajati drevja iz svoje drevnice.

Glavni odbor ukrene tudi letos dajati družbeni list brezplačno društvu „Sloveniji“ na Dunaji.

Za nove ude se vzprejmejo:

Žuzek Simon, župnik v Vodicah; Keceš Marija, grajščakinja v Kamniku; Prasehnik Alojzij, grajščak v Mekinah; Kljun Jakob, posestnik sin v Ribnici; Vončina Franc, posestnik v Zadlogu; Koritnik Miha, posestnik v Senožecah; Škofic Jurij, posestnik v Šent-Vidu pri Lukovici; Benedek Matija, trgovec pri Sv. Križu pri Litiji; Vodnik Albert, kmeti sin v Podutiku; Lasbacher Franc, posestnikov sin pri Sv. Duhu na Stari gori; Čop Matija, posestnik na Rodinah; Sebaher Anton, posestnik v Semiču; Bizal Jože, trgovec v Starem trgu pri Poljanah; Jeklar Jože, krčmar in posestnik v Gradu; Bavdek Helena, posestnica v Vodmottu; Nagode Janez, kaplan v Šent-Jarnej; Jevo Janez, posestnik v Črni vasi; Japelj Janez, posestnik v Tomišljem; Kozina Josip, posestnik v Zapotoku; Čadež Janez, posestnik na Poljanah nad Škofjo Loko; Novak Gašper, posestnik v Hrastniku; Lušin Dominik, posestnik in gostilničar na Hribu; Potočnik Tomaž, kaplan v Dobu; Barbo Jakob, posestnik v Rateževem brdu; Strucelj Jakob, posestnik v Dolenji vasi; Smogavč Jarnej, posestnik v Kotu; Vasle Janez, posestnik v Št. Pavlu v Sav. dolini; Hrvat Franc, posestnik pri Sv. Križu pri Kostanjevici; Bukovec Martin, posestnik in mlinar na Toplici pri Zagorji; Habet Luka, posestnik in pekovski mojster na Toplici pri Zagorji; Kogovšek Janez, posestnik v Zagradcu; Žust Janez, posestnik na Vrhu; Hudo-vernik Matija, nadučitelj v Dobropoljah; Ambrožič Matija, mlinar in posestnik v Novi Sušici; Frank Andrej, posestnik na Premu; Baša Ivan, posestnik v Bitinjah; Strucelj Jurij, c. kr. okr. sodnik v Ilir. Bistrici.

INSERATE

sprejema „Kmetovalec“ po ceni, zaznamovani na prvi strani. V „Kmetovalec“ priobčeni inserati imajo najboljši uspeh, kajti list je razširjen posebno po deželi, zlasti pa v premožnejših kmečkih krogih. Zelo priporočljiv je „Kmetovalec“ za objavljenja pri nakupu ali prodaji gospodarskih pridelkov, izdelkov ali potrebščin.

Dober hrušovi mošt,

ki je bil na deželni sadni razstavi odlikovan z bronasto državno medaljo, je naprodaj (19-1)

Kje? pove uredništvo tega lista.

Proti boleznim v vratu,

hripavosti, kašlju, zlasti pri otrocih;

= proti boleznim v želodci in mehurji =

kakor tudi fina namizna kislina voda

je posebno priporočan (12-2)

koroški rimski vrec.

Na prodaj pri M. E. Supanu v Ljubljani in pri F. Dolenzu v Kranji.

C. kr. konces. parobrod. društvo

„CUNARD LINE“

sprejema blago in popotnike za severno in južno Ameriko. (9-2)

Razjasnila daje

„Cunard Line“ v Trstu,
v ulici Valdirivo št. 28.

Yorkshir prasiče

8 tednov stare po 10 gl. enega, starejše po 6 gl.
za vsak mesec starosti, potem

vrbe (beke) *salix acutifolia*,
" *viminalis*,
" *purpurea*,
" " *viminalis*,
" *uralensis*,

po 1 gl. 30 kr. tisuč komadov (manj kot tisuča
se ne oddaja),

prodaja

Josip Lenarčič na Vrhniki. (16—1)

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Geiger

I. štajerska drevsnica za sadno drevje in vrtnice
v Gradci.

(Ta drevsnica pripoznana je kot ena največjih in najbolj vredjenih v Avstriji.)

Priporočamo veliko in izborno zalogo:

Vrtnic, visokodebelnatih in pritličnih; **sadnega drevja**, visokodebelnatega in pritličnega ter piramide, špalirje, kordone in enoletne požlabnitve; **divjakov** in **podlag za pritlikovce**; **jagodnega sadja**; **lepotilnega drevja** in **grmovja**, drevja (6—2) **za drevorede itd.**

Razpošiljatev pravilno imenovanih **cepičev** vsih vrst sadja.

☛ Cenike je dobiti zastonj in franko. ☛

☛ Deteljno seme. ☛

Ker je podpisana družba prepričana, da se je obraniti predenice (žide) v detelji le tedaj, ako se seje čisto seme, ukrenila je posredovati gospodarjem nakup zanesljivega deteljnega semena.

Kdor hoče tedaj imeti tako seme, naroči naj se pri podpisani družbi, ter naj priloži vsaj polovico zneska. Družba naročila bode le toliko semena, kolikor bo naročenega.

Naročeno seme je pregledano od c. kr. pregledovalne postaje na Dunaji, katera tako strogo postopa, da ne da spričevala, ako najde v semenu le eno predenično zrno.

1 klgr. prave francoske lucerne (nemške ali večne detelje) stoji za ude družbe 93 kr., za neude 98 kr.

1 klgr. debelozrnate štajerske, rudeče detelje, stoji za ude družbe 63 kr., za neude 68 kr.

Vreče in vožnji listi se ne zaračunajo.

Opomnja. Cene postavljene so tako nizko, da cenejši ni mogoče dati „poštenega“ semena „brez predenice“. Ker je ponujano seme dvakrat čišteno in le odbrano debelo seme, zadostuje polovica semena v primeri s drugim cenim a slabim semenom, zato je kupec tega semena na vsak način na dobičku.

Naročila je prijavit

(18—1)

c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

Za p. n. poljedelce!

S tem naznanjamo interesovanim krogom, da, kakor vsako leto, tudi za leto 1889. takoj prevzamemo katerokoli množino

sladorne pese

po 90 kr. 100 kilo pripeljane do naše tovarne, in sicer proti gotovemu plačilu.

Vabimo p. n. gospode kmetovalce, da pridelujejo to znatno kulturno rastlino in naznanjamo, da jim **zastonj** preskrbimo potrebno **seme** izvrstne in skušene vrste.

Želimo skoro dotičnih oglasil v naši tovarniški pisarni. Tudi imamo zastonj in franko na razpolago navod, v slovenščini in nemščini, kako se prideluje sladorna pesa.

(10—2)

Ljubljana, 31. decembra 1888.

Avg. Tschinkel-a sinovi.